

Національний
банк України

Огляд страхового ринку за I півріччя 2021 року

Сіренко Ірина,

Управління нагляду за страховим ринком

Департаменту нагляду за ринком небанківських
фінансових послуг

м. Київ,

жовтень 2021 р

Реформа “СПЛІТ”. Розподіл повноважень між НБУ та НКЦПФР

01.07.2020 року повноваження щодо регулювання та нагляду за більшою частиною небанківського фінансового ринку від Нацкомфінпослуг перейшли до Національного банку України.

Нагляд перейшов щодо майже 2 тисяч установ, які надають небанківські фінансові послуги:

215 страхових компаній;

327 кредитних спілок;

947 фінансових компаній (в частині нагляду за кредитуванням, факторингом, лізингом та гарантіями);

306 ломбардів;

148 лізингових компаній без статусу фінансової установи.

Регулювання та нагляд за фондами фінансування будівництва та недержавними пенсійними фондами – були передані до НКЦПФР.

Загальні особливості поточного регулювання діяльності небанківських фінансових установ (НБФУ)

- надання небанківських фінансових послуг це виключний вид діяльності (крім лізингодавців без статусу фінансової установи);
- обов'язковість ліцензії (безстрокові) та включення в державний реєстр фінансових установ;
- формування статутного (складеного) капіталу виключно в грошовій формі;
- встановлені вимоги до прозорості структури власності*;
- наявність вимог щодо мінімального розміру капіталу (крім кредитних спілок);
- фінансові нормативи щодо платоспроможності застосовуються до страховиків, кредитних спілок та фінансових компаній – гарантів.
- діє заборона надання фінансових послуг, зобов'язання за якими визначені в іноземній валюті або її еквіваленті (крім страховиків);
- складання фінансової звітності за МСФЗ;
- обов'язковий зовнішній річний аудит фінансової звітності та внутрішній аудит (контроль);
- щоквартальне звітування регулятора;
- обов'язковість наявності облікових та реєструючих систем;
- вихід з ринку відбувається шляхом анулювання ліцензій та виключення з державного реєстру фінансових установ.

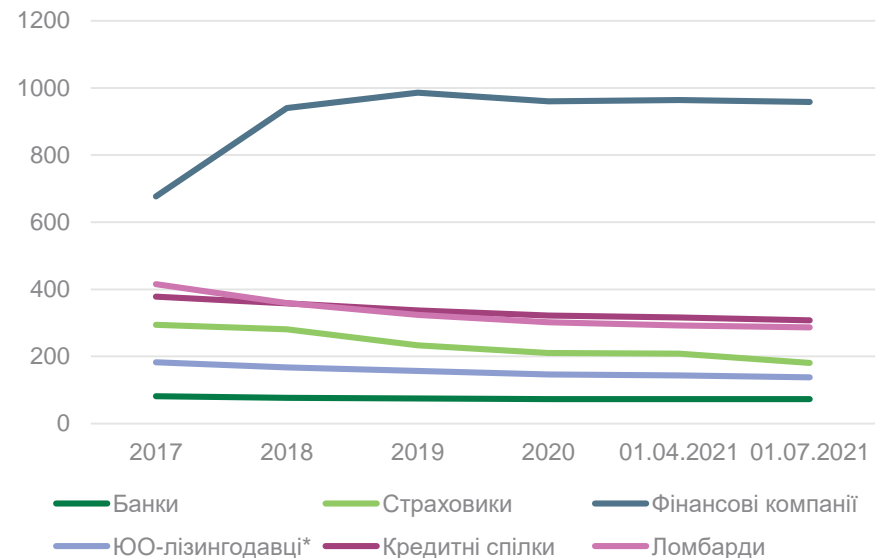
* - фінансові установи зобов'язані були у строк до 17.06.2021 подати відповідні пакети документів з метою розкриття своїх структур власності. Наразі здійснюється аналіз відповідності структур власності вимогам щодо прозорості. Після 17.10.2021 (дати до якої НБФУ надано строк для приведення своєї структури у відповідність) у разі виявлення непрозорих структур власності, Національний банк України буде мати підстави прийняти рішення про визнання структур власності непрозорими та надати суб'єктам строк для приведення структури у відповідність. У разі невиконання такої вимоги, у Національного банку України будуть підстави для анулювання ліцензії небанківської фінансової установи.

Активи НБФУ складають 12% в структурі активів фінансових установ, нагляд за якими здійснює НБУ

Структура активів фінансового сектору, млрд. грн

Кількість надавачів фінансових послуг

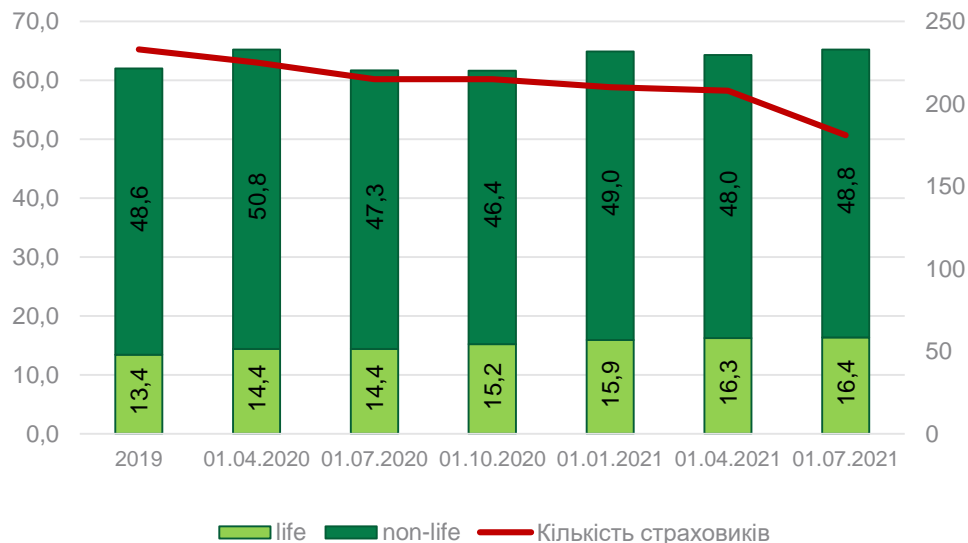
Активи НБФУ займають 12% в структурі активів фінансових установ, нагляд за якими здійснює НБУ: **фінансові компанії** – 180 млрд грн, **страховики** – 65 млрд. грн, **ломбарди** – 4 млрд. грн, **кредитні спілки** – 2 млрд. грн. Але за кількістю НБФУ - це 96%.

Активи НБФУ суттєво не змінювались останні кілька років (окрім активів фінансових компаній). Причиною цього є постійне скорочення кількості НБФУ, значна частина яких йде з ринку добровільно. Нових гравців на ринку НБФУ не з'являється: за період «СПЛІТа» зареєстровано 0 нових страховиків, 1 кредитна спілка, 1 ломбард. І тільки нові фінансові компанії активно заходять на ринок.

Значна частина НБФУ залишилась з 2014 року на територіях ООС та АР Крим, особливо серед ломбардів та кредитних спілок. Всього таких установ – 160. Врегулювання дії їхніх ліцензій передбачено в новому законодавстві.

Ринок страховиків – **другий** за розміром активів серед НБФУ після фінансових компаній

Структура активів страховиків та їхня кількість, млрд. грн

Обсяг активів страховиків становить 65 млрд. грн та суттєво не змінюється останніми роками. Це пов'язано з виходом значної кількості страховиків з ринку.

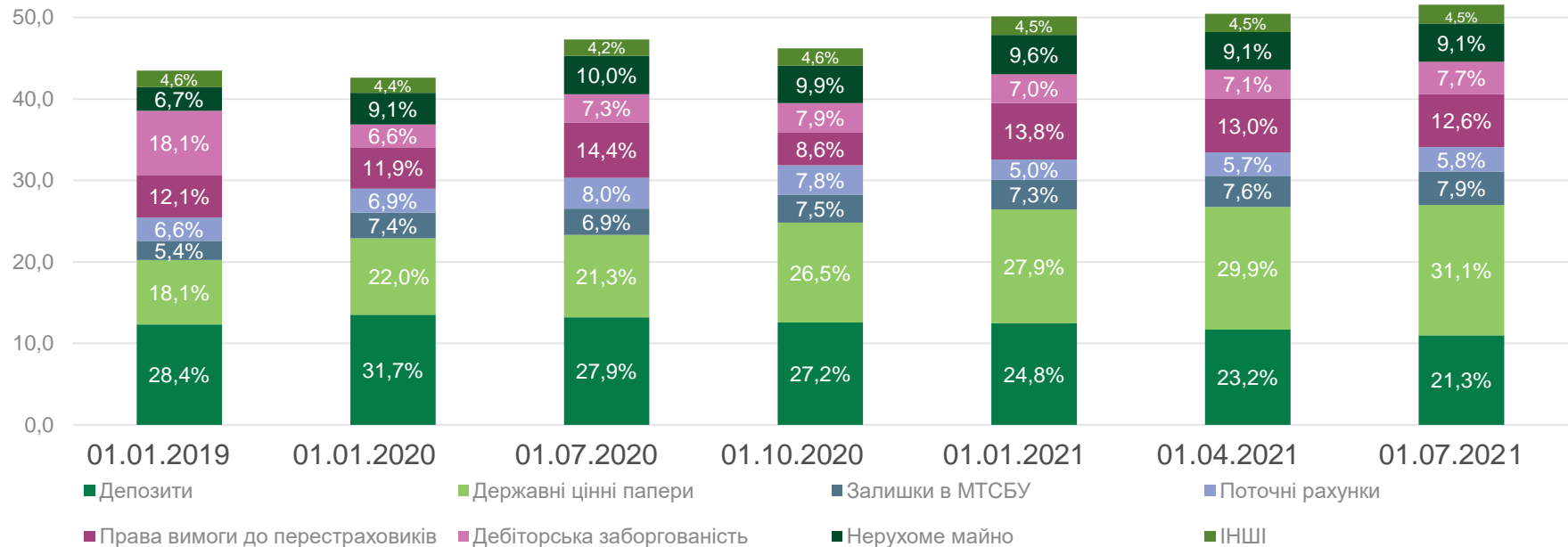
За останні 12 місяців страховий ринок продемонстрував помірний приріст обсягів активів (+5,7%), прийнятних активів (+8,9%) та страхових резервів (+11,7%). Традиційно, приріст зазначених показників був забезпечений більшою мірою за рахунок зростання у сегменті life (активи +13,4%; прийнятні активи +16,1%; страхові резерви +16,2%).

При цьому активи life-страховиків зростають постійно, не дивлячись на коронакризу. Щодо активів Non-life- страховиків, то спостерігається їх незначне скорочення.

Якщо проаналізувати активи ринку не в цілому, а в розрізі активів страховиків, які залишились на ринку, то такі страховики постійно зростають.

Обсяг прийятних активів страховиків постійно зростає як у розмірі (50 млрд грн), так і в % (77%)

Структура прийятних активів, млрд. грн/ %

Абсолютний розмір **прийятних активів** постійно зростає та на **01.07.2021** вже перевищував **50 млрд. грн** (на 01.01.2020 року - 42,7 млрд грн.). Частка прийятних активів в загальній сумі активів також зросла та складає **77%** (на 01.01.2020 року – 67%).

Структура прийятних активів на понад 50% складається з **банківських депозитів та ОВДП**. При цьому спостерігається перетікання депозитів в ОВДП з початку 2020 року. Це пов'язано як із дохідністю, так і з детальним дослідженням наглядом обтяженості та наявності таких депозитів і неврахування їх до прийятних активів.

Стабільно висока частка в прийятних активах належить **нерухомості** (9,1%), що частково представлена земельними ділянками та жилою нерухомістю, які регулярно переоцінюються. В найближчих регуляторних змінах ці активи планується виключити з прийятних.

Стратегічні цілі Національного банку

Однією з стратегічних цілей Національного банку є

Ціль 3. Розвиток ринку фінансових послуг

Надзорна функція та контроль за дотриманням вимог законодавства страховими компаніями здійснюється для **підвищення професійності гравців ринку, їх культури** і має на меті **досягнення високого рівня якості фінансових послуг та надійності фінансових інституцій на страховому ринку, розширення механізмів захисту всіх споживачів фінансових послуг.**

Для стимулювання розвитку ринку фінансових послуг планується здійснення комплексу стратегічних ініціатив, серед яких:

- удосконалення системи регулювання діяльності надавачів небанківських фінансових послуг та
- підвищення ефективності системи нагляду

Цільові значення	на кінець 2020 року	на кінець 2024 року
Рівень проникнення страхування, % до ВВП	1,5%	не нижче 2%
Частка страхування життя в загальному обсязі отриманих чистих страхових премій	12,2%	не нижче 20%

Показники страхового ринку I півріччя 2020 року та I півріччя 2021 року

К-ть страховиків у ДРФУ	01.07.2020					
	ДРФУ	ліцензіати	Страхові премії, млн. грн.	Страхові виплати, млн. грн.	Страхові резерви, млн. грн.	Прийнятні активи, млн. грн.
Всього, з них:	215	209	21 008,0	7 278,6	31 359,1	47 341,0
<i>non-life</i>	195	190	18 714,0	7 022,1	20 085,1	34 044,0
<i>life</i>	20	19	2 293,9	256,5	11 274,1	13 297,0

К-ть страховиків у ДРФУ	01.07.2021					
	ДРФУ	ліцензіати	Страхові премії, млн. грн.	Страхові виплати, млн. грн.	Страхові резерви, млн. грн.	Прийнятні активи, млн. грн.
Всього, з них:	181	177	24 779,8	8 703,3	35 030,9	51 538,1
<i>non-life</i>	162	158	22 079,8	8 327,3	21 931,3	36 100,5
<i>life</i>	19	19	2 700,0	376,0	13 099,6	15 437,6

Незважаючи на зменшення кількості страховиків, **всі основні показники продемонстрували приріст.**

Кількість страховиків зменшилась на **34 компанії**, при цьому більшість з них здавала ліцензії за власною ініціативою, крім випадків, коли страховики переставали звітуватися/не звітували до Національного банку (7 страхових компаній).

Зміни у складі учасників страхового ринку (страховиків)

- З 01.07.2020 страховий ринок зменшився на **46 страховиків**, або на 21%. З них тільки 8 компаній були виведені з ринку примусово як захід впливу. Решта страховиків здали ліцензії за власною заявою, при цьому значна частина з них була під заходами впливу за порушення нормативів.

Станом на 15.09.2021:

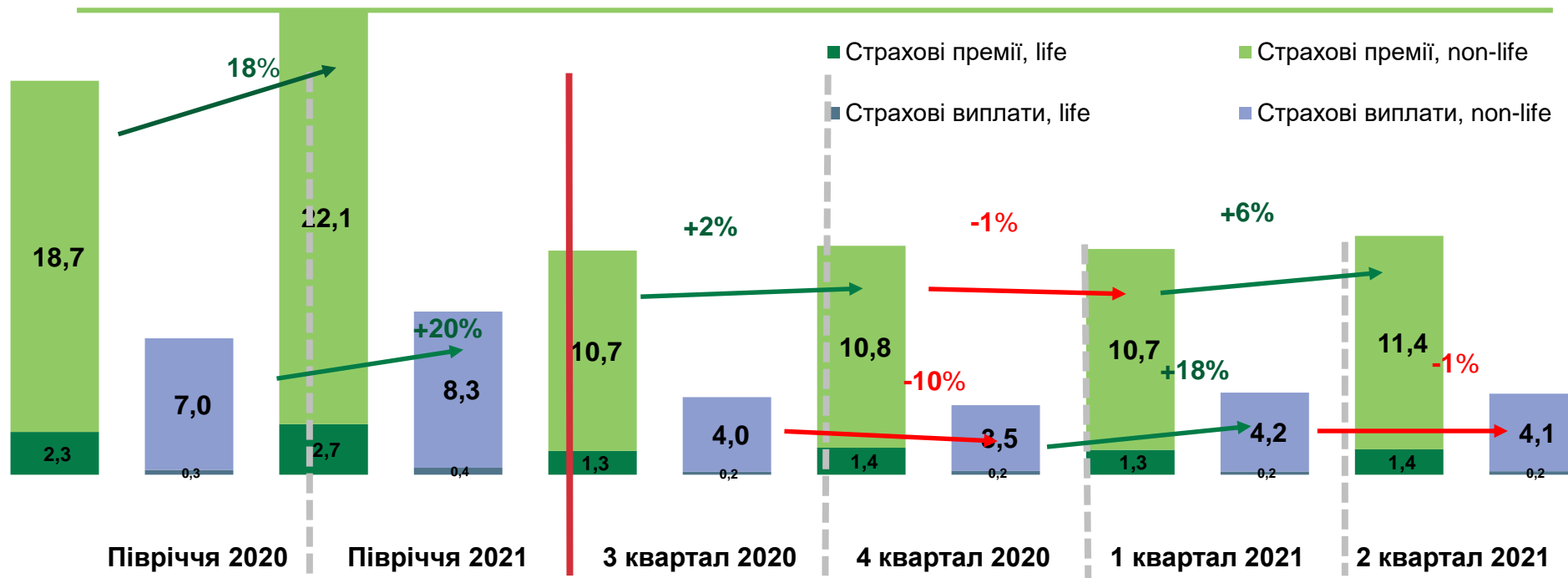
- в Державному реєстрі фінансових установ (ДРФУ) обліковується **169 страховиків**, з них **17 - компанії зі страхування життя**.
- Серед страховиків-ліцензіатів є **10 компаній, які зареєстровані у зоні проведення операції об'єднаних сил та АР Крим**, з них: **1** страховик знаходиться у стані припинення, **2** - подають звітність до НБУ.
- у **11 страховиків** за результатами правозастосування **тимчасово зупинено ліцензії** на здійснення страхової діяльності, з них **3** – компанії **зі страхування життя**, **2** страхові компанії, що здійснюють діяльність з **ОСЦПВВНТЗ**, **1** компанія зареєстрована в зоні проведення **ООС**.

К-ть страховиків у ДРФУ	01.01.2021		01.07.2021		15.09.2021	
	ДРФУ	ліцензіати	ДРФУ	ліцензіати	ДРФУ	ліцензіати
Всього, з них:	210	199	181	177	169	169
<i>non-life</i>	<i>190</i>	<i>180</i>	<i>162</i>	<i>158</i>	<i>152</i>	<i>152</i>
<i>life</i>	<i>20</i>	<i>19</i>	<i>19</i>	<i>19</i>	<i>17</i>	<i>17</i>

СТАНОМ НА СЬОГОДНІ ВСІ СТРАХОВИКИ, ВКЛЮЧЕНІ ДО ДРФУ, МАЮТЬ ДІЮЧІ ЛІЦЕНЗІЇ

Страхові премії та страхові виплати страхових компаній, млрд грн

Графік: динаміка страхових премій та страхових виплат, млрд. грн

- Загальні **підписані премії** у I півріччі 2021 року перевищили показники I півріччя 2020 року (найважчий період «коронакризи») **на 18%** і склали **24,8 млрд. грн.**, при цьому висхідна тенденція має місце як у сегменті non-life, так і у сегменті life.
- Обсяги сплачених **страхових виплат/відшкодувань** у I півріччі цього року **також приросли – на 20%** порівняно з аналогічним періодом минулого року, при цьому приріст виплат був більшим у сегменті non-life **(+46,6%)**. Рівень виплат склав 35% та залишився незмінним.
- Динаміка показників за останні 4 квартали свідчать про **повернення роботи страхового ринку до нормального бізнес-циклу та адаптацію до роботи в умовах карантинних обмежень.**

Концентрація страхового ринку за I півріччя 2021 року: 90% страхових премій у 60 страховиків

Концентрація	Ринок non-life (за преміями)	Ринок non-life фізичних осіб	Ринок Life (за страховими резервами)
ТОП 3	19,3 %	23,9 %	75,4 %
ТОП 5	28,8 %	34,8 %	90,6 %
ТОП 10	46,2 %	56,0 %	99,1 %
ТОП 20	67,0 %	78,0 %	100 %
ТОП 50	91,7 %	95,9 %	-
ТОП 100	99,4 %	99,9 %	-
Всього по ринку	100 %	100 %	100 %

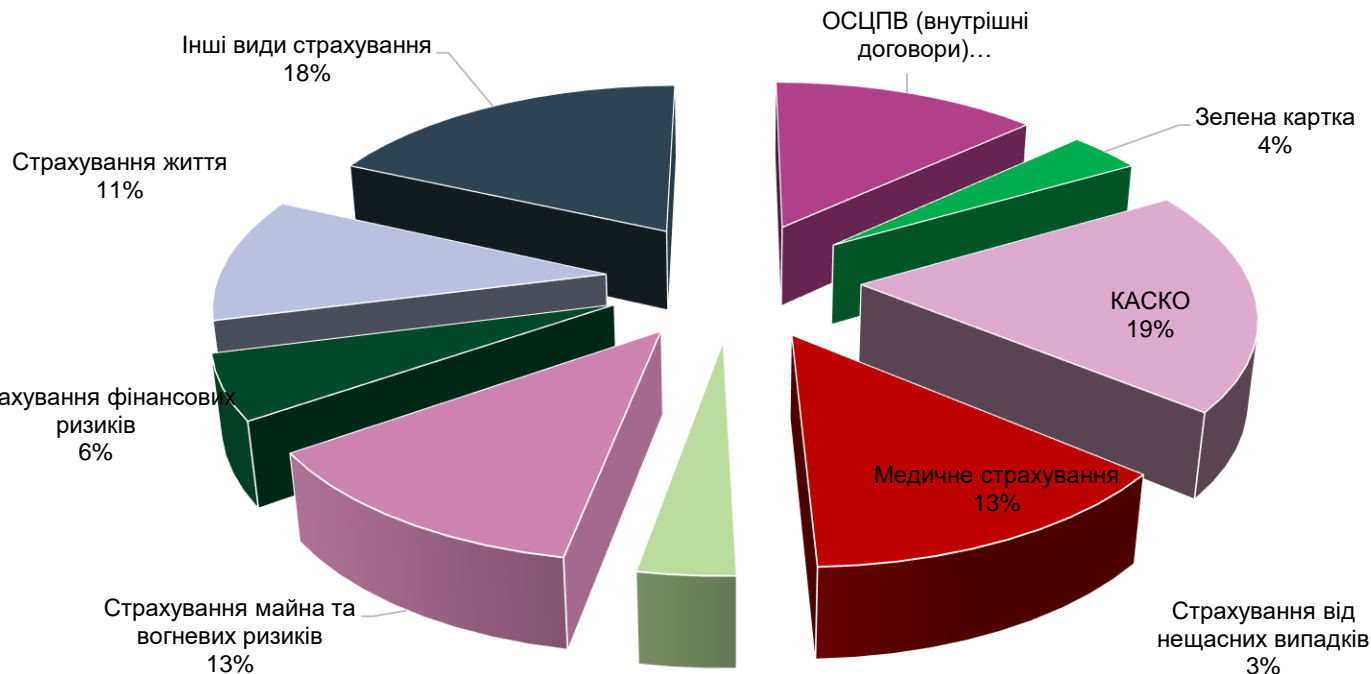
- Розподіл концентрації ринку у 2020 та I півріччі 2021 роках є досить сталим та не зазнав істотних змін (коливань). На страховиків нижче 100-ї позиції припадає тільки 0,5% від загальних страхових премій.
- **90% страхових премій** за I півріччя 2021 року **сконцентровано у 60 страховиків** (50 страховиків з ринку non-life та 10 страховиків з ринку life). Концентрація страхових премій від фізичних осіб набагато вища - **80% ринку у 20 страховиків**
- Ринок страхування життя не багаточисельний та має високу концентрацію: на чверть гравців ринку (5 страхових компаній) припадає 90,6% резервів зі страхування життя

Понад 1/3 страхового портфелю – транспортні види. Основні драйвери розвитку – ОСЦПВ (MTPL) та медичне страхування.

Частка страхових премій **добровільного страхування** перевищує **75%**.

Автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ і Зелена Картка) та **особове страхування** (медичне страхування, від нещасних випадків, страхування **ЖИТТЯ**) стабільно посідають перші два місця за обсягами премій: **36%** та **27%** відповідно.

Графік 6: структура страхового портфелю за видами, %

Одним з основних драйверів розвитку ринку страхування є ОСЦПВ (MTPL). Одночасно цей вид страхування є і основним драйвером ризиків. Невиважена цінова політика, надмірна агентська винагорода, висока частка в портфелі, зниження обсягу страхових резервів - призводить до неплатоспроможності страховика на короткому відрізку часу.

У I півріччі 2021 року НБУ зупинив ліцензії 4 страховикам з ліцензіями на ОСЦПВ з загальною часткою ринку ОСЦПВ - 10%.

Позитивна динаміка зниження дефіциту прийнятних активів у страховиків та зменшення кількості порушників

- **87% страховиків-ліцензіатів* дотримуються вимог до платоспроможності та фінансових нормативів**
- Кількість страховиків, які не виконують пруденційні нормативи (НПДК та НРО), протягом останнього року істотно зменшилась (більше ніж у 2 рази): станом на 30.06.2021 **20** страховиків не дотримуються вимог до запасу платоспроможності.
- Дефіцит прийнятних активів для запасу платоспроможності зменшився з 2,75 млрд. грн до 0,9 млрд.грн. (**у 3,2 рази**)
- Дефіцит прийнятних активів для покриття резервів зменшився з 0,6 млрд. грн. до 0,1 млрд. грн (**у 6 разів**)
- Основні зміни у переліку порушників відбулися у сегменті non-life за рахунок виведення страховиків з ринку. Практично всі страховики добровільно виходили з ринку після застосування заходів впливу у вигляді тимчасової зупинки ліцензій. Цьому передувало застосування заходів впливу та проведення позапланових інспекцій: 27 зобов'язань усунути порушення, 24 тимчасових зупинки ліцензій, 1 анулювання за результатами безвиїзного нагляду, 9 позапланових інспекцій, 8 анулювань за результатами позапланових інспекцій, 1 визнання ризикової діяльності.

* за виключенням СК, зареєстрованих на тимчасово не підконтрольній Україні території, які не звітують до НБУ

Заходи, що здійснюються регулятором для сталого розвитку страхового ринку

- Національний банк розробив проєкт ЗУ «Про страхування» (рекомендовано комітетом ВРУ до другого читання), який, зокрема, запроваджує вимоги до корпоративного управління, цивілізовану процедуру виведення неплатоспроможних страховиків з ринку та запроваджує Solvency II
- Продовжується робота над вдосконаленням нормативно-правових актів, що регулюють діяльність учасників страхового ринку
- Встановлені вимоги до прозорості структури власності, на разі відбувається етап оцінки наданих структур власності.
- З ринку виведені всі страховики, які не звітувались регулятору. Всі страховики, які сьогодні є в реєстрі (крім ООС та АР Крим) – звітуються регулятору.
- Заплановано приведення вимог до платоспроможності у відповідність до Solvency I (2022 рік).
- Заплановано запровадження вдосконалених методик розрахунку страхових резервів для можливості в т.ч. системного контролю за їх достатністю на рівні регулятора.
- Розроблений перелік індикаторів діяльності страховиків у сегменті ОСЦПВ для створення системи раннього реагування на їхні ризики з метою їх мінімізації до загрози платоспроможності шляхом запровадження за такими страховиками поглибленого нагляду.
- В рамках безвізного нагляду запроваджуються тематичні перевірки за групами активів страховиків з низьким рівнем резервування, здійснюється оцінка ознак ризикової діяльності при сильному коливанні структури активів страховика.
- Здійснюється розробка типології та ідентифікації бізнес-моделей страховиків – з метою вироблення єдиних підходів до оцінки рівня ризиків у діяльності страховиків.

СТАНОМ НА СЬОГОДНІ ВСІ СТРАХОВИКИ, ВКЛЮЧЕНІ ДО ДРФУ, ЗВІТУЮТЬ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ

Заходи, що здійснюються регулятором для сталого розвитку страхового ринку

Сучасне законодавство

Узявши під свою опіку ринок небанківських фінансових послуг, Національний банк України розпочав масштабну роботу, спрямовану на осучаснення застарілого і недосконалого регулювання ринку.

Важливим було дати ринку поштовх для подальшого розвитку і наближення до світових стандартів.

Ідеться не лише про розроблення трьох ключових небанківських законопроектів

«Про фінансові послуги та фінансові компанії» (5065),

«Про кредитні спілки» (5125),

«Про страхування» (5315),

рекомендовані профільним комітетом Верховної Ради до ухвалення парламентарями у другому читанні, але й про низку власних документів регулятора.

Зокрема, було оновлено ліцензійні умови та модернізовані вимоги до корпоративного управління. Невдовзі плануються до обговорення оновлені кваліфікаційні вимоги до актуаріїв. Також триває активна робота у напрямі напрацювання концептуальних законодавчих змін у сфері страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів, ядерного страхування. Триває робота щодо оновлення законодавства та його гармонізації із європейськими директивами, продовжується робота в проектах над створенням системи гарантування виплат за договорами страхування життя, загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Національний
банк України

Дякуємо за увагу
Бажаємо міцного здоров'я Вам та
Вашим близьким

